СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION

ТРИ ЦЕНТИ РІК XLV. Ч. 110. Джерзі Сіті, Н. Дж., четвер, 13-го травня, 1937. VOL. XLV. No. 110. Jersey City, N. J., Thursday, May 13, 1937. THREE CENTS

ДРУГИЙ ДЕНЬ НАРАД КОНВЕНЦІЇ У. Н. СОЮЗУ

ВАШИНҐТОН.—У вівторок приступлено до звітів головних урядників У. Н. Союзу. До полудня закінчено зі звітами головного предсідника М. Мурашка, заступника головного предсідника інж. В. Малєвича і заступниці гол. предс. Марії Ольшаницької-Розоміло, а далі головного рекордового секретаря Д. Галичина та головного фінансового секретаря-касієра Р. Слоободяна.

Потім знято фотографію з учасників конвенції, як теж заповіджено, що в середу відбудеться спільна вечеря. Бо з огляду на ширше зацікавлення конвенцією з боку ріжних визначних політичних осіб і преси можна буде використати вечерю для свого роду української маніфестації. В середу будуть теж промови на радіо від конвенції У. Н. Союзу.

Вашинґтонська преса зацікавлена конвенцією.

Преса Вашинґтону проявляє живе зацікавлення конвецією У. Н. Союзу. Деякі ґазети подали наперед повідомлення, що буде така конвенція. А „Вашинґтон Пост” помістив довшу розмову з членами пресової комісії, вибраної конвенцією. Немале зацікавлення викликує можливість, що конвенція забере голос і в політичних справах рідного краю й Америки та що на конвенції, чи на плянованій вечері виступлять визначні політичні діячі Америки. Зацікавлені теж фільмові новинкарські підприємства, але ледви чи вдасться конвенцію зняти при денному світлі аж так добре, щоб знимка мала якусь фільмову чи новинкарську вартість.

КОНҐРЕС ОБКРОЇВ БУДЖЕТ НА ПІДМОГУ.

ВАШИНҐТОН. — Конґрес значною перевагою голосів обкроїв [illegible] міліонів долярів, пропоновану президент[illegible]у безробіттю впродовж фіс[illegible]го 1938 року, до 1,000 міліо[illegible]. Загально панувала опінія, що треба прямувати до зрівноваження федерального буджету. Також конґрес не ухвалив проєкту президента, щоб з „Сі Сі Сі” (Сивілйен Консервейшен Кор) зробити сталу інституцію.

МЕНШЕ НА ЗБРОЄННЯ, А БІЛЬШЕ НА ДОБРОДИЙСТВА МИРУ.

ФОРТ ВОРТ (Тексас). — Президент Рузвелт виголосив перед кадетами місцевого калиджу промову, в якій сказав, що Америка мусить мати сильну армію і фльоту. А на адресу інших держав він сказав, що добре булоб, колиб вони витрачали менше грошей на зброєння, а більше грошей на благодати миру.

ВЖЕ Й ЖИДИ РОДЯТЬСЯ ПОМЕНШЕ.

НЮ ЙОРК. — Професор жидівської історії в Колюмбійському університеті, д-р Сальо В. Барон, опублікував статистичні дані, на основі яких виходить, що число уродин серед жидів значно зменшилося. Д-р Барон твердить, що спадок уродин серед жидів грозить поступневому заниканню жидівської раси і цей спадок є найбільшим жидівським нещастям від часу першої жидівської вандрівки. Як причину цього він подав подружні мішання з іншими народами і самогубства. Також економічні зміни, які витискають середніх крамарів з їх бизнесів, є для жидів поважною загрозою.

НЕ ХОЧУТЬ ЗМІН У НАЙВИЩОМУ СУДІ.

ВАШИНҐТОН. — Тут ходять чутки, що провідні особи в федеральній адміністрації будуть просити Рузвелта, як тільки він повернеться зі своєї поїздки, щоб занехав свій оригінальний плян основної зміни в найвищому суді, а щоб згодився на компромісову зміну. Сенатор Шипстед заявив, що він буде виступати проти всякого проєкту, який має на цілі збільшення суддів. Бо хоч він вірить, що Рузвелт робить це з найкращих мотивів, то проте він боїться, що те саме хтось може захотіти зробити задля лихих мотивів. Сенатор Лондін заявив, що він погодиться на закон, який передбачував би збільшення найвищого суду тільки на дві особи.

ПРОФЕСОР БОТЛЕР ПРОТИ ПЕСИМІЗМУ.

НЮ ЙОРК.—Ректор Колюмбійського університету, проф. Ботлер, виголосив на бенкеті „Всеамериканського товариства” промову, в якій сказав: „Світ нині більше стурбований, ніж він колинебудь був упродовж останніх тисячу літ. Половина нинішніх світових фільософів є песимістами, які не вірять у дальший поступ. Частинно через політичне змучення, частинно через економічне виснаження, а частинно через емоційне тиснення багато людей почали маширувати взад”. Як вислід цього масового песимізму, говорив проф. Ботлер, багато народів заводять у себе диктаторські правління.

ПРОПОНУЄ ЗАЛОЖИТИ „МІНІСТЕРСТВО МИРУ”.

На американській конференції психіятрів у Питсбурґу, проф. Кембел заявив, що уряди всіх народів повинні заложити „міністерства миру”, а не лиш війни. Ці міністерства миру мали би за завдання розсліджувати психольогічні причини незадоволення людей і у відповідний спосіб їм протиділати.

„ПОДЖЕГАЧЕ ВСЬРУД ЛЬОЯЛЬНИХ ЛЕМКУФ”.

Під таким наголовком приносить І. К. Ц. вістку, що мешканці села Сквіртного в громаді Устє Руське не хотіли впустити новоіменованого управителя школи Владислава Житковича, якого призначили на місце давнього управителя Миколи Юрківського. Юрківського перенесли зі службових причин. Підбурені українцями — так пише „Курієрок” — льояльні лемки домагалися, щоб Юрківського повернули на давнє місце. Коли їх домагання не мали ніякого успіху, мешканці села перестали посилати своїх дітей до школи, так, що новий управитель звернувся до свого начальства по інструкції. Курієрок робить з цього приводу вітер, мовляв, льояльних лемків бунтують українці.

ЗЛОДІЇ СТРІЛЯЛИ ДО ПОЛІЦІЇ.

Два постерункові зі Зборова стрінули підчас службового обходу банду злодіїв, зложену з трьох злодіїв і ватажка, 24-літнього Дмитра Мацюлюха, у хвилині, коли ці злодії намагались обікрасти загороду Мих. Дембіцького в Ярчівцях, повіт Зборів. На вид поліції ватажок стрілив до поліцаїв з утятого карабіна, але не поцілив. Злодіїв схопили, а зброю їм відібрали. Злодіїв віддали до арешту городського суду в Зборові.

ЗАЛИШКИ МАМУТА Й НОСОРОЖЦЯ В ЗАЛІЩИЧЧИНІ.

В копальнях ґіпсу в заліщицькому повіті натрапили останніми днями на добре збережені залишки мамута й носорожця. Польські часописи пишуть, що ці залишки перешлють до археольогічного музею в Варшаві.

ШУКАЛИ СКАРБІВ В ОЗЕРІ.

Між селянами, що живуть над литовським озером Вістіта, кружляли чутки, що в озері затопили підчас війни величезний скарб російської армії. Люди зачали шукати в озері цього скарбу, але замісць скарбу знайшли тільки залізну скриню з безвартісними старо-російськими паперовими грішми.

ВМЕРЛА, ПОБАЧИВШИ ЩУРА.

54-літня Яніна Вілямовська з Міхалова Дольного сиділа при столі над роботою. Раптом побачила, що щось перебігло попід стіл доторкнувшись її ноги. Вілямовська заглянула під стіл і побачила великого щура. Вона так перелякалася, що дістала серцевий удар і вмерла.

СЕНЗАЦІЙНІ ВІСТКИ РУМУНСЬКИХ АҐЕНЦІЙ ПРО УКРАЇНСЬКИЙ РУХ ЗА КОРДОНОМ.

Недавно появились у деяких „демократичних” пів-офіціозах сензаційні вістки про „автономістичний рух на Підкарпатській Руси”.

Національна Рада руснаків (що за поінформованість!) виготовила вже проєкт зміни конституції та помістила його у пресі руснаків. Згідно з цим проєктом Підкарпатська Русь затримає надалі звязки з чеською державою, але тільки у військових та закордонних справах. Руснаки домагаються власних леґіонів у рямцях чеської армії. Згаданий проєкт викликав затрівоження чеської опінії, яка добачує в ньому тільки заходи, щоб розкласти цілість чехословацької держави”.

Румунська аґенція „Радор” (Радіо-оріент) подає вістки про ріжні підпольні організації у Східній Галичині (в оригіналі „Малопольщі Східній”) і на Волині. Ці вістки поміщено без коментаря під сензаційними заголовками.

Очевидно, українці Буковини в усе те не вірять і побоюються, що це якась чергова провокація чиїхсь рук.

НАЙВИЩИЙ СУД ЗАТВЕРДИВ ПРИСУД НА Г. МАКІТРУ.

Найвищий суд у Варшаві затвердив присуд окружного суду в Золочеві, який засудив Григорія Макітру, бувшого поручника УГА та вчителя, на 15 років вязниці. Найвищий суд приняв за доказане, що Макітра взяв участь у ролі прокуратора в військовому суді в Золочеві 1919 р., де засудили 17 поляків на смерть за державну зраду.

КАРА СМЕРТИ ЗА ВДУШЕННЯ.

Перед апеляційним судом у Познані станули Ян Вненк і Францішек Кубяк, що їх засудив окружний суд у Познані за задушення Шперлінґівної — Вненка на кару смерти, а Кубяка на 15 літ вязниці. Підчас апеляційної розправи обвинувачені намагалися перевести доказ правди на умовину, що Шперлінґівна померла підчас недозволеної операції. Одначе знавці заявили, що Шперлінґівну вдушили при допомозі хустки. Суд затвердив присуд першої інстанції та засудив Вненка на кару смерти, а Кубяка за співучасть на 15 літ вязниці. В мотивах суд зазначив, що злочин підготовив Вненк, що хотів позбутися невигідної коханки.

СМЕРТЕЛЬНА БІЙКА ПАРУБКІВ.

В Янівці, пов. Тернопіль, прийшло до бійни між чотирма братами Худобами та Степаном Бурбилою. Крім цього до бійки вмішалися ще інші люди. У висліді цієї бійки три брати були ранені ножами, Ольгу Бурбило поранили в ногу, а Вл. Гойду в голову. Один з братів Худобів умер у тернопільській лічниці. Причиною бійки були особисті порахунки.

ПРОТИЖИДІВСЬКІ ЗАВОРУШЕННЯ В ЖУРАВНІ.

В Журавні на ярмарку прийшло до заворушень, які скінчились пораненням кількох осіб. На торговій площі, де було понад 3 тисячі осіб, почалась між жидами і селянами суперечка й бійка. Коли поліція арештувала двох селян, учасники ярмарку намагались відбити арештованих. Поліція розганяла товпу і ранила Григорія Джабу, Павла Якимова з Рогатинщини і Франца Бахерта. За участь у заворушеннях арештували 8 осіб, між ними Юрка Вазицького з Вишкова. Постерунковий Скорубовський твердить, що його карабін вистрілив випадково і ранив 3 особи.

СВИСТАВ У СУДІ.

Перед окружним судом у Ряшеві відбувався процес за грабунковий напад. Підчас промови оборони один із глядачів, невдоволений із способу оборони, свиснув на салі демонстраційно. Предсідник змісця засудив демонстранта на 3 дні арешту. Крім цього демонстрант (жидівський утікач з Німеччини) Герман Шарґель відповідав перед судом за своє замилування до свистів. Його засудили на 3 місяці вязниці.

ВЕЛИКА ПОЖЕЖА.

В Бовшеві, пов. Рогатин, пожежа охопила ціле село. Пожежна сторожа приїхала з Бурштина і Рогатина. Одночасно влада візвала допомоги зі Станиславова.

ЖАХЛИВИЙ ВИПАДОК ДИТИНИ.

У Красній, пов. Турка, трапився справді жахливий випадок. Малий 10-літній хлопчина Павло Зубкович ніс із шинку до дому 4 пляшки пива. Ідучи пільною стежкою, вже близько дому впав так нещасливо, що стовк одну пляшку. На склі тієї пляшки розтяв собі смертельно горло. По кількох хвилинах хлопчина сконав.

ЛЄНІН НА 100 МЕТРІВ.

У Москві будуватимуть т. зв. „палату совєтів” на місці церкви Христа Спасителя. Давній плян трохи змінять, бо окрема комісія прийшла до висновку, що памятник Леніна, який спершу проектували на 65 м. високий, мусить бути високий на 100 м., бо тільки такий Ленін буде винятково „монументальний і переконливий”.

НАСЕЛЕННЯ ЛИТВИ.

Останні статистичні дані кажуть, що населення Литви разом з Кляйпедою й кляйпедською округою збільшилося від останнього спису на 130,000 людей і є тепер 2,526,535 людей.

В БОЧЦІ НАВКОЛО СВІТУ.

В незвичайний спосіб має намір відбути подорож навколо світу 30-літній Максиміліян Угорський зі Станиславова. Угорський, по званню бондар, сконструував бочку, що в ній має намір вирушити з Ґдині довкола світу.

КОРОНАЦІЯ ЮРІЯ ШЕСТОГО

ЛОНДОН. — До столиці британської імперії, Лондону, зїхалися представники майже всіх держав світу, крім Італії, а також міліони людей, щоби побачити коронацію Юрія Шестого, або бодай побачити парадний похід. До цеї коронації приготовлялась Анґлія місяцями. На це вона вложила міліони державного і приватного гроша. Тому ця коронація випала краще, ніж колинебудь в історії. У вестмінстерському абацтві архиєпископ з Кантенбері помазав Юрія Шестого на короля Анґлії і цілої британської імперії.

Коронація ця, як усі інші анґлійські коронації, має символічне і містичне значіння. Проводять її майже в цілости духовні особи. Анґлійці заховали всі традиційні форми коронації з найдавніших часів і вона являється свойого роду синтезою релігії і патріотизму. Коронація, це заприсяження короля на вірність свому народові, а народу на вірність королеві для спільного добра держави. А що анґлійці настільки практичні, що знають, що король всетаки є смертним чоловіком і склонний до ріжних хиб та помилок, тому анґлійська коронація дає багато місця молитвам за самого короля, щоби Бог охоронив його від покус та нерозумних потягнень.

Представники домінiй складали в імені своїх країв приречення льояльности королеві. У цьому приреченню перший раз офіційно вжито назви на британську імперію „Британський союз народів”. Всі домінії, такі як Канада, Австралія, Ірляндія, Південна Африка, Індія й інші, звязані з матернім краєм тільки через корону. Це теж одна з причин, що Анґлія цій коронації надавала таке велике значіння.

ВАТИКАН ІҐНОРУЄ РОЗПОРЯДОК МУСОЛІНІЯ.

РИМ. — Хоч цілий світ подає довгі звідомлення про анґлійську коронацію, італійські часописи не згадують про це ні словечком. Мусоліні заборонив згадувати про це з огляду на політичні тертя з Анґлією. Одначе цеї заборони не послухав Ватикан, столиця католицької церкви, й у своїх часописах друкує обширні звідомлення про паради в Лондоні. Тим Ватикан іще раз підчеркнув свою повну самостійність і незалежність від італійського уряду.

ДАЛЬШИЙ РОЗВІЙ АНТИСЕМІТИЗМУ В ПОЛЬЩІ.

ВАРШАВА. — На загальному зїзді союзу лікарів Польщі ухвалено зміну статуту союзу в тому змислі, що до лікарського союзу Польщі не сміє належати лікар-жид. Як тільки ця ухвала перейшла, всі лікарі-жиди опустили для протесту салю нарад.

Рівночасно зїзд польських адвокатів, що теж відбувся недавно у Варшаві, заявився за те, щоб на правничі студії обмежувати принимання жидівських студентів і допускати лиш таке число, що стоялоб у тім самім відношенню до жидівського населення, що стоїть число польських студентів до загального польського населення. Також зїзд заборонив польським адвокатам приймати до своїх канцелярій жидівських аплікантів.

ТУХАЧЕВСЬКОГО СПИХАЮТЬ УНИЗ.

МОСКВА.—Вістки, що червоний маршал Тухачевський попав у неласку Сталіна, тепер вповні оправдуються. Його відіслали на малу і незначну позицію командування військовими частинами в приволжанській окрузі. Дотепер він займав по Ворошилову друге місце в совєтській армії, будучи заступником комісара військових справ. Тухачевський походить з аристократичної родини. Але це не перешкаджало йому зробити блискучу карієру в большевицькій армії. Також тепер його аристократичне походження не є причиною, що його усунули в тінь. Його імя було згадане в часі відомого процесу Бухаріна-Радека й знавці совєтських відносин після того не віщували йому добра. Враз з усуненням Тухачевського переведено теж великі зміни в команднім складі червоної армії: на його місце прийшов другий червоний маршал, Єгоров; на місце Єгорова прийшов ґен. Сапожніков. Покликано також на команданта ленінської округи ґен. Якіра, дотеперішнього команданта червоних військ в Україні.

З ЕСПАНСЬКОЇ ВІЙНИ.

ТЕРУЕЛ (Еспанія). — Революційні війська далі атакують Більбао. Вони взяли два чергові села, Санта Кру і Реґоіцію. Баски ставлять завзятий опір. Біля Толєда наступали червоні. Їх одинацять наступів відбили революціонери. Біля Мадриду ведуться бої. Революціонери обстрілювали гарматами місто.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspap r published daily except Sundays and holidays
Owned by the Ukrainian National Association, Inc,
at 8.-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Edited by Editorial Committee

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted r mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

За оголошення редакція не відповідає.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237. — Тел. У. Н. Союза: BErgen 4-1016. 4-0807.

За кожду зміну адреси платиться 10 цент.ві

З Канади належить посилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адр са: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

МОРАЛЬ ҐАЗЕТИ

Кожна професія з часом виробила собі певні правила; за якими вона виконує свої завдання. Такі правила називають етикою цеї професії. Мають свою професійну етику лікарі, адвокати, інжініри, духовники, офіцири, купці. Без правил морального поступовання всяка професія розкладається з середини й паде.

Кожний народ, що розвинув своє ґазетярство, з часом став розвивати й ґазетярську етику, себто моральні правила, за якими професійні ґазетярі виконують своє завдання. Не придержуючися цих правил, ґазети мусять розложитися з середини, преса мусить падати.

У такому переконанню американські ґазетярі, обєднані в Американське Товариство Ґазетних Редакторів, на своїй конвенції в 1923 році зложили й ухвалили так званий журналістичний кодекс, якого правила можуть послужити мірилом етичного, морального поступовання і для інших ґазет, не приналежних до цього Товариства.

„Першим завданням часописів", каже Товариство, „є подати людству те, що його члени роблять, почувають і думають. Тому ґазетярство вимагає від ґазетярів найширшого обсягу знання інтеліґенції та досвіду, як також природних і вироблених сил спостерігання й думання.

„Ґазета повинна бути вільна від усяких зобовязань, крім зобовязань до вірности публичному інтересові". З цього правила виходить, що чесна ґазета не подасть вісток, яких подання лежить у приватнім інтересі, але не публичнім. „Так звані новинки з приватних джерел не повинні бути подавані без подання їх джерела, або без потвердження їх вартости як новинок", каже дослівно заява ґазетярів.

В уступі про „фейр плей", себто про справедливе поступовання ґазети сказали: „Часопис не повинен подавати до публичного відома неофіційних закидів проти доброї слави або морального характеру людини, не давши вперед обвинуваченому нагоди бути вислуханим". А далі: "Часопис не сміє входити в приватні права або почування, не маючи на це публичного права, а лише просту цікавість".

В уступі про пристойність ґазетярі осуджують за брак щирости ті ґазети, що з одного боку заявляють свої моральні засади, а з другого боку розголошують подробиці про злочини й пороки без видимого на це публичного інтересу.

У своїй заяві Американське Товариство Ґазетних Редакторів виразно признало, що воно не має влади заставляти своїх членів придержуватися цих правил, одначе воно висказало надію, що всяке свідоме потурання нахилам до пороків стрінеться з успішним публичним осудом та подасться перед публичний осуд громадянства або перед публичний осуд ґазетярської професії.

ДЕМОКРАТИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ.

Демократія нині знов у моді. Говорять про неї багато не лиш в Америці, Англії, чи Франції, але навіть у закривавленій по самі вуха Росії. А врядигоди згадують навіть про демократію в Італії і Німеччині. Мусоліні каже: „Коли демократія означає добробут для найбільшого круга горожан даного народу, то наш фашистівський устрій є найдемократичніший". А Гітлер говорить: „Коли демократизм даного уряду мірити голосуванням горожан, то націонал-соціялізм є найдемократичніший на світі; бо в часі загального референдуму націстичний уряд дістав поверх 95% голосів, себто значно вищий відсоток, ніж президент Рузвелт в Америці".

Виключаючи Росію, яка вже занадто нахабно кпить собі з демократії, всі інші держави можуть мати більшу чи меншу рацію. Але рація їх, як уже натякнув сам Мусоліні, залежатиме від того, що саме вони вважають під „демократією".

Демократія, як уже вказує її грецьке слово, означає буквально „народовластя". Але ми знаємо, що в кожній суспільності виконують владу не десятки міліонів, лише одиниці. Не можливо, щоб владу виконував кожний член суспільности. Бо люди мають ріжні гадки і погляди; коли кожний хотів би на свій лад виконувати владу, то повстав би хаос і анархія. Тому дана демократична суспільність цю владу складає в руки вибраних одиниць. Ті одиниці ця суспільність мусить поважати, слухати і виконувати їх волю, чи радше свою волю, яку вона зложила на певний час у руки вибраних одиниць. Дисципліна в демократичнім устрою мусить бути таксамо тверда, як і в диктаторськім. Тільки в диктаторськім устрою виконавці влади є назначувані згори диктатором, або тісним кругом його прихильників, а в демократичнім устрою виконавців влади вибирає ціла суспільність і суспільність їх усуває. Супроти цього першою передумовою демократичного устрою є вибори.

Другою важною прикметою демократизму є свобода опінії і свобода слова. Щоб нарід міг рядити, щоб він міг мати свою вироблену опінію, він мусить мати свободу слова. Коли в даному устрою не вільно свобідно писати і висказуватися про ріжні громадські справи, то думка широкого загалу від такого устрою деревіє й люди взагалі перестають мати свій погляд на справи. А стративши свій індивидуальний погляд на справи, вони також затрачують свою індивідуальну волю до діл, до чину й поступнево обертаються в реґляментованих касарняних вояків, які нічого самостійно не думають і не плянують, тільки ждуть на те, що скаже вища влада. На далеку мету такий диктаторський устрій робить тяжкі шкоди суспільності, бо він убиває в людей енерґію, цей чудовий двигун, який двигає до кращого не тільки поодиноких людей, але і цілі нації; який помагає їм перемагати всі перешкоди, подужувати конкуренцію й у вічному життєвому змаганню лишатися на поверхні.

Про вагу цеї суспільної енерґії чи, як деколи її називають „волюнтаризму", ми можемо добре переконатися таки тут в Америці, студіюючи наше українсько-еміґрантське життя. Ось в одній місцевості українське життя пробуджується, ферментує, оформлюється, зачинається праця, розпечена нераз до горяча, й коли є відповідні, витревалі люди, ця праця продовжається. Зате в іншій місцевості праця спить. Та не довго. Пробуджується серед членів енерґія, воля. Вони починають думати, сходитися, діяти. Розпочинається період діяльности. В той час праця в іншій громаді, яка може кілька літ була й активна, нераз засипляє... Кому завдячувати цю активність? В першій мірі активним, повним енерґії одиницям. Вони самі викресали з себе енерґію, а потім нею запалили інших. Це можливо тільки у демократичнім устрою. Люди, що звикли до диктаторського устрою і пасивно тільки ждуть, що їм скаже провід, цеї енерґії з себе не видобудуть.

Недавно анґлійський премієр Болдвин сказав, що диктаторська влада це найлекша влада на світі. Бо в диктаторській владі люди не мусять думати, тільки ждуть на приказ. Зате демократична влада є найтяжча, бо вона заставляє кожного громадянина думати. застановлятися над ріжними суспільними справами і мати на них вироблену опінію.

В цьому міститься глибока правда. Коли ми добре застановимося над тим, до чого фактично прямує „демократія", то прийдемо до висновку, що головною основою і завданням демократизму є якраз розвивати в кожному чоловіці ті фізичні й умові енерґії, які є приспані в кожній людині, а які під диктаторською владою не мають належної змоги проявитись; не проявившись, вони відходять знов на другий світ.

Ми, українці, є взагалі демократичним народом. Кожний наш громадянин має духову тенденцію витиснути тавро своїх індивідуальних поглядів на суспільні справи. Це безперечно одна з найкращих наших прикмет. Але ми всі мусимо добре памятати на слова премієра Болдвина, що демократія це одна з найтяжчих форм правління, бо „вона не тільки дає кожному громадянинові змогу говорити, але також складає на кожного громадянина відповідальність за те, що він говорить". І якраз на цю ругу половину ми, українці, мусимо звертати нашу пильну увагу. Бо що ми любимо говорити, це не уляга є найменшій квестії. Але не все ми хочемо перебирати відповідальність за те, що говоримо. Не все. ми дбаємо, чи наші резолюції, наші ухвали, даються перевести в життя. А дуже часто ми саботуємо й зневажливо відносимося до тих ухвал, за які самі підносили руку.

Щоб демократія могла справно в даній суспільності працювати, то бодай більшсть цеї суспільности мусить бути одної думки на важніші суспільні справи. А далі, ця суспільність мусить уміти вибрати зпоміж себе найздібніші одиниці, які виконувалиб її волю. Коли суспільність не має виробленої думки на важні справи, то замісць демократії виходить анархія. А коли суспільність підбирає невідповідні особи на виконавців її волі, то громадська робота також починає шкутильгати. Поступнево люди починають затрачувати пошану до своїх провідників і пошану до себе самих, бож ті провідники були відбиткою їх власної волі.

В доборі провідників треба також дбати про ідеольоґічний добір, ідеольоґічну селекцію. Бо дисонанси в проводі також дуже зле відбиваються на веденню ріжних громадських справ. А демаґоґ який не дбає про громадську працю, тільки дбає про те, щоби підлеститися перед загалом, діставшися до проводу, гальмує цілу працю. Велику частину енерґії треба тоді витрачувати на те, щоб спаралізувати його шкідливі шамотіння.

Демократичний устрій це безперечно один з найтяжчих. Але українська суспільність, поминувши деякі дрібні недотягнення, які трапляються в кожній, навіть найкультурнішій суспільності, дала нераз докази, що вона вповні дозріла до цього устрою.

О. С.

ҐРУНТ УСУВАЄТЬСЯ...

Ґрунт усувається зпід ніг советського диктатора. Не тому, що зрадила його Чека чи ГПУ. Не тому, що йому опозицію робить червона армія. Але з інших причин. Надходить весна, весна 1937 року, яка покаже ще страшніше ніж яканебудь попередня повне економічне банкротство СССР та її політиків.

Маємо перед собою советські часописи. Читаємо в них: „У нас є такі радгоспи, які мають **незвичайно низькі врожаї.** Це, приміром, зернорадгосп ім. Петровського, дніпропетровської области, який зібрав минулого року по 1.6 центнера з гектара; радгоспод ім. Луначарського, одеської области, зібрав по 8 центнерів; ім. Шевченка донецької области по 6.1 цен.; маріюпільський радгосп по 6.1 центн.; „Комсомолець по 6 центн." **(Вісти ч. 53).** І дальше: „Багато радгоспів готуються до весняної посівної кампанії **вкрай незадовільно".** Про один радгосп, ім. Любченка, пишеться, що в нім „досі не приступлено до очистки насіння. Радгосп не має насіння люцерни. Ще гірший стан з ремонтом тракторів. Колісних тракторів відремонтовано 1, а треба 4. В такомуж **незадовільному стані** ремонт причіпного знаряддя. Тракторних плуґів треба відремонтувати 34, а покищо відремонтовано 15; сівалок треба відремонтувати 24, відремонтовано 16. Радгосп не вивіз на поле **жадного центнера гною...** Не почінали сортообміну радгоспи ім. Кагановича, інгульський, барвенківський. У барвенківськім не вистарчає 1,900 центнерів насіння. Радгосп ім. Кагановича і снігурівський **не мають у достатній скількости насіння трав,** а інгульський **зовсім не має. Жаден з керівників цих колгоспів не може ручитися,** що по виході в поле трактори будуть працювати на повний хід" (там же). І дальше: „Не скінчили ремонту тракторного парку багато радгоспів" (там же).

А ось з другого часопису. „Понад 30 тисяч тон мінерального угноєння **лежать на складах** Сільгосппостачу; з них 7 тисяч тон лежать просто неба. Бурякового насіння до колгоспів завезено **всього 55 процентів.** Плян вивозу гною **виконано на 40 процентів.** Відремонтовані трактори **не прийняті комісіями,** не передані трактористам" **(Більшевицька Правда ч. 61).** Добрий „ремонт"!... „В ольгопільській МТС (машинотракторній стації) з 68 відремонтованих (?) тракторів прийнято 28; в тульчинській з 78 прийнято 47; в староушицькій з 49 прийнято 11; в мотовилівській з 41 прийнято 14. Неприняті трактори **мають великі дефекти і в роботу не можуть бути пущені"** (там же). От таке то соціялістичне „ґіґантське" будівництво! „А трактори — додає мелянхолійно часопис — уже всі повинні бути в колгоспах на місці роботи".

Які советські машини, такі й советські працівники: „Кілька днів перед початком сівби не то що колгоспники, а навіть бриґадири не знають своїх виробничих завдань, обсягу робіт". На всіх полях **„дуже загрозливий стан".**

А завинили не лише МТС-ції та їх провідники, не тільки начальники колгоспів, а й **усі земельні орґани влади,** „обласне земельне управління, що повинно практично допомагати районовим земвідділам і МТС; бюрократично, по канцелярськи, ставиться до найсерйозніших справ у готуванні до сівби". Але **винні і партійні орґани,** бо „партійні орґани, передусім районові парткоми, **не** керували земельними органами, **не** перевіряли їх роботи, **не виправляли вчасно** помилок, **не мобілізували** колгоспних мас на успішне готування до сівби".

Нема угноєння, нема насіння, нема машин, нема орґанізаторів! А в результаті цілого цього балаґану СССР і зокрема Україна **стоять знову на передодні голоду.** І дивно! По цілому світі, де нема „соціялістичного раю", сам хлібороб дбає і про угноєння, і про машини, і про засів і насіння, а в СССР треба до того мобілізувати цілий велитенський бюрократичний апарат, який у свою чергу має мобілізувати сівачів, **і нічого з того не виходить!** А країна заглядає в очі страшному голодові. Вже в балтицьких державах советські аґенти зачинають скуповувати збіжжя...

Хтось із чужоземних обсерваторів зауважив, що головний дефект советського режіму, що приведе його до упадку, це **некомпетенція.** Це велике слово! Значить воно стільки, що за **кермування** країною взялася банда пройдисвітів, яка так розуміється на штуці правління, як вовк на звіздах. Ця повна некомпетенція большевицької кліки через кров, сльози, страждання і голод населення таки допровадить клятий режім до уґадку або капітуляції.

Ні Яґода, ні Троцький, ні Ворошилов, ні Тухачевський не страшні Сталінові. Але страшний йому цілий ідіотичний режім, який мусить довести до гробу його власна повна непридатність правити країною.

ЗБОРИ ВІДДІЛІВ У. Н. СОЮЗУ

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА. Тов. ім. Дм. Вітовського, від. 375, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 16 травня, в годині 12:30 пополудні, в клюбі У. А. Горожан, 847 Н. Френклин вул. Просимо всіх членів прийти на ці збори і вирівнати свої вкладки. На цих зборах буде вибір відділового касієра і делеґатка приїде з конвенції У. Н. Союза і розкаже про її перебіг. — Я. Лежняк, секр.

БЕТЛЕГЕМ, ПА. Подається до відома усім членам від. 288, що звичайні збори відбудуться в неділю, дня 16 мая 1937, точно у годині 2-гій пополудни, просимо усіх членів явитися на збори, є одна справа до полагодження. Буде справоздання делеґата з конвенції. За уряд від. 288: — Т. Данилюк, предс.; Мих. Брус, кас.; Іван Малицький, секр.

ШАМОКІН, ПА. Тов. ім. св. Андрея, від. 1, повідомляє всіх своїх членів, що місячні збори відбудуться в неділю, 16 травня, по Службі Божій. Просимо всіх членів обовязково бути на тих зборах, бо конвенційні делеґати дадуть своє справоздання. — Василь Полиняк, секр.

ТУРЕЦЬКІ ПРИПОВІДКИ.

Хто бачить місяць, не треба вже йому звізд.

Хто вже мокрий, не боїться вже дощу.

Не журися початком, лише кінцем.

Із одного нещастя вчиться людина більше, як із тисячу загадок.

Віритель усе просить Бога, щоб його довжники жили.

Приязнь із чортом веде на шибеницю.

Пієтарі Пеіверінта.

У ПУСТЕЛІ

(3)

— Я гадаю, що він дуже хорий, певно вмре небаром, — відповіла жінка.

— Борони Боже! — сказав сумний батько, змучений цілоденною роботою. Він підійшов до дитини, підніс хустку, якою була накрита голівка дитини, нахилився над колискою та поцілував холодними устами бліденьке личко дитини, вкрите потом.

Чоловік підвівся від колиски, а жінка, видно, щоби дати пізнати, що в хаті є хтось чужий, сказала:

— Чому ти так довго був на дворі в таку хуртовину? Навіть незнайомий був неспокійний, що тебе так довго не було.

Чоловік на ті слова здрігнувся:

— Хтож тут був? — спитав він.

Жінка вказала на мене:

— Та він іще тут.

Щойно тепер побачив він мене й спитався відкіля приходжу, куди йду тай як я потрапив на цю дорогу. Як я йому відповів, він сказав:

— Так, на дворі дійсно страшна плюта. Та тепер уже світить місяць, то хоч на дворі й хуртовина, всеж можна колоти ялиці на смолу. Нема часу відпочивати, коли хочемо перебитися в такі тяжкі часи.

Потім став розгрівати над вогнем закостенілі руки, а жінка стала прилагоджувати вечерю. Вона вийняла з рури миску, накриту другою мискою, та поставила на столі. Потім подала трохи поганого хліба, трохи молока, сільничку. Це й була вся вечеря. Я їв із мого подорожнього мішка. Чоловік вечеряв. Інші повечеряли, ще заки я прийшов.

В мисці була заколочена мелена кора, перемішана з мукою. Як чоловік підійшов до стола, здіймив шапку, зложив руки, а потіб перехрестив вечерю. Потім переломив гіркий хліб, замачав його в соли та їв із тією юшкою з миски.

Хлопець, що спав біля дверей, став ворушитися. Зірвався в одній сорочці, підійшов заточуючись до батька та сказав: „Тату, тату!" Батько взяв його на руки, взяв з ліжка якесь лахміття та загорнув у нього хлопця. Тепер вечеряли оба.

Мені стало жалко хлопчини; я взяв хлібоня з мішка, помастив маслом, додав трохи мяса та подав хлопцеві. Та хлопець ніяк не хотів приняти хліба. Коли вкінці мені вдалося вговорити хлопця, він держав хліб далеко від себе, наче які ласощі, та лише час від часу відважився поковтувати трохи. Потім я почув, як хлопець говорив: „Для Гейкі також!" „Їдж, їджно сам!" — відповіла мати. Як дуже мусів любити той хлопець свого братчика, подумав я, хоч сам був такий голодний! Та хлопець, заспокоєний ненькою, взявся їсти хліб із маслом.

Тимчасом вогонь, що трохи був огрів хату, став помало вигасати. І зараз таки відчувалося сильний мороз. Жінка сказала мені, щоби я перейшов до хати її батьків, у якій напалено ще з вечора. А їх хата, говорила вона, така холодна, що я тут не видержу. Там жеж можу переспатися на ліжку. Я сам уже також думав над тим, як я переночую, коли тут так страшно зимно. Хлопця уложили в ліжку, немовля з колискою присунули ближче до вогню, мати сіла біля колиски, щоби доглядати хору дитину. Чоловік, змучений цілоденною працею, послухав жінки та поклався на соломяний барліг. Я забрав зі собою коц і пішов до другої хати.

На дворі все ще лютувала хуртовина. Завивав сильний вихор, а сніг падав такий густий, що світа божого було невидати. Я поглянув іще до коня, та підійшов до дверей другої хати. Вітер термосив дверми. Я хотів їх отворити, та годі було. Я став стукати й термосити що сили, всеж таки зі середини не відзивався ніхто. Я обома руками взявся виважувати двері. Вони стали вже трохи подаватися, а зі середини почувся рух і галас. Рівночасно хтось кричав голосно:

— Гей, а що там?

— Відчиніть двері чужинцеві. Мені сказали, щоби я тут переночував, — говорив я голосно знадвору.

— Заждіть хвилиночку, хай відчиню двері, — почувся знову голос дідуся із хати. Потім я почув, як старенький покашлюючи шукав чогось. Та двері все ще не відчинялися.

— Я тут замерзну. Відчиніть двері! — кликав я знадвору.

— Не можу! — відповів дідусь і шарпав двері з усієї сили. — Вкінці двері відчинилися.

Як я ввійшов у хату, побачив я, чому я мусів так довго ждати. Дідусь зпочатку думав, що вихор так тарахкає дверми. Тому, що двері не приставали добре, дідусь попідпирав був їх колодами.

(Дальше буде).

НА БІЖУЧІ ТЕМИ

ЯКІ Є ЛЮДИ.

Аса Бордедж, критик нових книжок у нюйорськім щоденнику „Ворлд-Телеґрем", одушевляється новою книжкою про французького цісаря Наполеона Третього, котру написав Алфред Ноймен під наголовком „Ще один цезар".

Найбільше хвалить він цю книжку за те, що автор представляє цісаря ні білим, ні чорним, але „по людському сірим".

Як звісно, в багатьох книжках одні люди намальовані чорними, другі білими; одні мають усі чесноти, другі всі пороки. Згаданий критик каже, що люди властиво не є ні чорні ні білі, а сірі, себто людина представляє з себе мішанину добрих і злих прикмет. Звісно, ця мішанина може більше наближатися до чорного, або більше до білого, але всетаки назагал вони сірі. Хто людей видить інакше, той людей по правді не знає.

КАЗКИ ДЛЯ ДІТЕЙ.

Та в політичній боротьбі якраз так частенько представляється противників як чорних, а своїх приятелів як білих.

І в казках для дітей одні характери зовсім чорні, як чорти, а другі особи білі, як ангели. Так собі життя представляють діти.

Люди, що представляють одних людей білими, а других чорними, дивляться на життя як діти, або хочуть, щоб інші на життя так дивилися, як діти.

ПРИКЛАД ЛЮДСЬКОЇ СІРОСТИ.

Один американський ґазетяр зібрав статті, що їх відомий американський ґазетяр Вилйем Ален Гвайт писав 40 літ у часописі „Ґазет" у місті Емпорія.

Пишучи цю збірку статей, відомий американський ґазетяр Освалд Ґарисон Вилард каже:

„З усіх американських лібералів Бил Гвайт з Емпорії є найбільше дрібничковий, ненормальний, злобний. Він з усіх найчастіще помиляється, не держиться одної думки, невитревалий у нічому, нерозумний, короткозорий, чуттевий, банальний, певний за свою чесноту, самокритичний, партійний і незалежний, назагал обурюючий, а притому найприемніший консерватист у цілому краю".

Деякі з тих прикмет зачисляемо між добрі й бажані, інші між злі й небажані. Як представити дитині таку людину, то дитина такої мішанини добрих і злих прикмет зовсім не зрозумілаб. Але дозрілим людям ясно, що якраз такі бувають люди, а не чисто чорні та чисто білі.

ЯК СУДЯТЬ ЛЮДЕЙ.

Найстарший лікар анґлійської военної фльоти, Джан Р. Мюр, подае в своїх споминах цікавий приклад того, як люди судять людей.

Одного разу на стації Нюкесл приступила до адмірала Мюра якась жінка й стала грубими словами випитувати про ріжні залізничі інформації. Потім оприскливо питається його: „То ви не знаете, з котрого тору виходить поїзд до Тайнмавту?"

Жінка говорила так образливо, що тяжко було здержатися від вибуху. Одначе Мюр відповів спокійно, але твердо: „Ні, пані, справді я зовсім цього не знаю".

„Як почую від вас, молодий чоловіче, ще одно безстидне слово", розкричалася жінка, „то вас зарапортую начальникові стації".

Звісно, жінка взяла уніформ адмірала-лікаря за уніформ кондуктора.

Як часто й нам таке трапляється, що, судячи по зверхніх признаках, ми вважаемо адмірала за кондуктора, і гніваемося на інших людей за те, що властиво є нашою помилкою.

ПОЛЬСЬКА ПРЕСА НЕ МАЄ ВІДПОВІДНОЇ ПОВАГИ І ПОШАНИ.

Президія Союзу Журналістів Польщі й Президія Синдикату Варшавських Денникарів рішили покористуватися законом передбаченими засобами проти прокуратора Гуткевича, який у Соснівці підчас розправи проти адв. Гофмокль-Островського м. і. заявив: „Обвинувачений вживав усіх способів, щоб звернути публичну опінію на користь Ґжешольського, а навіть уладив приняття для преси, і цьому треба завдячувати, що підчас процесу варшавська преса й місцева преса відносилися прихильно до Ґжешольського.

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ

ФІЛЯДЕЛЬФІЯ, ПА.

Участь молодого покоління в нашім громадськім життю.

Не вміемо, чи не хочемо нераз оцінити народньої роботи нашого молодого покоління в Америці. Читаючи „Свободу", я завважала, як наша молода ґенерація, роджена вже тут в Америці, чимраз більше і завзятіше забираеться до народньої роботи, щоб своею працею причинитися до слави свого народу та запізнати чужинців з його культурою. Знаю з практики, що нераз чужинці, запізнавшися з нашою молоддю, самі починають цікавитися нашими справами і нашою культурою.

Та, на жаль, старі еміґранти, а навіть нераз родичі таки своїх дітей, не все хочуть іти їм назустріч та помогти їм у корисній народній роботі. А деколи навіть стають їм на перешкоді, або своїм поступованням приносять їм сором перед чужими та в той спосіб знеохочують їх від дальшої праці.

Ось тут наведу такий випадок:

Дня 7-го березня ц. р., почула я через радіо з Філядельфії, як молодий, тут роджений українець, Михайло Ільків, запрошував українське громадянство, щоби прийшло на два короткі представлення, які відограють молоді аматори в „Юкраїніен Култюрал Сентер" у Філядельфії при Спрінґфілд вулиці в Українськім Народнім Домі. Вступ смішно малий, усього 35 центів. Одно представлення називалося „Трьох до вибору", а друге „Містер Екс". Перше представлення вивчував п. Д. Пасічник, а друге тут роджена панна Маруся Сарабун.

Гадаю собі: справді поїхатиб і побачити те представлення й тих молодих робітників, як вони вивяжуться зі свого завдання. Вечором кількоро нас пустилося в дорогу. А що дорога від нас, з Бриджпорт, Па., до Філядельфії числить щось із двацять миль, то ми виїхали годину раніше, щоб на час прибути. Та проте ми прибули якось трохи по „українськи" і запізнилися. Стидно нам було входити на салю. Але, коли ми потихо відчинили двері, то переконалися, що представлення ще не розпочалось, а на ґалі було всього з трицять осіб. Зпочатку ми не знали, чи це перерва, чи що. За пів години прийшло ще яких трицять осіб і тоді розпочалося представлення.

Наперед відіграно „Трьох до вибору". Аматори вивязалися дуже гарно зі своїх роль, за що публика нагороджувала їх рясними оплесками. Заслуга тут, безперечно, належиться в першій мірі п. Пасічникові, що так гарно їх підготовив. Опісля розпочалося друге представлення, „Містер Екс". Дуже смішна штука. Люди реготалися зі сміху, аж віддих запирало. Публика оплескувала їх зо всіх сил. Видно було, що молода панна Маруся Сарабун вложила багато труду, враз з аматорами, і поставилася до штуки дуже уважно. За це бодай дістала гарну нагороду, китицю квітів від п. С. Кучарського з Вільмінґтон, Делавер.

Всетаки через те, що публика не прийшла в більшому числі, молоді аматори мали фінансову втрату. Щоб ту втрату якось собі нагородити, вони почали продавати свою місцеву ґазету, яку видають раз на місяць, „Ди Юкраїніен Кронікл". Та, на жаль, і з того багато не скористали, бо не всі люди хотіли купувати. Деякі відправляли їх з образою. Я сама чула, як один чоловік відворкнув: „На що мені це. Волю за тих десять центів, що маю заплатити за цю ґазету, купити собі напиток", себто горівки. От бачите, як ми цінимо працю тих молодих завзятих та щирих працівників.

Присутня.

РОЛЯ ФІЛЬМИ В ПОСТУПІ КУЛЬТУРИ.

Подаемо кілька думок із другого розділу книжки В. Салі п. з. „Фільма та кіно в культурно-освітній службі".

Завдяки своїм прикметам та можливостям стае фільма могутнім чинником розвою культури. Кінове мистецтво зуміло викликати в душі новітньої людини важливі зміни. Це до деякої міри така сама культурна переміна, як та, що йшла внаслідок винаходу рисунку та письма. Фільма помагае нам навязати звязок із минулим, утревалюе подробиці подій, доби, в якій живемо, вона наближуе до нас іншу, чужу **добру** культуру, знайомить із таемницями природи, техніки, ба навіть людської думки.

Уявляете собі, як інакше виглядала би нинішня культура, наука про минуле, коли віддалені від себе століття моглаб звязати одна фільмова стяжка?

Якже мало знаемо про культуру, що сьогодні вже не існує, які трудноші ставилиб наприклад зображення доби фараонів! А фільма дозволилаб би створити картину найбільш річеву та достовірну.

Незвичайне значіння мае фільма для широких кол суспільности. Те, що діється на кіновому полотні, що приковуе увагу глядача, що пориває та захоплює, може мати додатній або й відемний характер. Воно може ушляхотнювати, вироблювати і сталити характери, може будувати і вчити, але водночас може крайньо деморалізувати, розкладати почування у несуспільному дусі, може характери викривлювати.

Довкола погляду: яка повинна бути фільма, повстало наче два табори. Одні бажалиб бачити її виключно засобом мистецтва, захоплені могутнім розвоем кінематоґрафії, зберігаючи її від усяких тенденцій, бажалиб її зберегти тільки для мистецтва, яке небавом зумілоб зовсім заступити театр, оперу, ба навіть повість, як „форму" мистецтва, виходячи з того, що фільму слід творити тільки для розваги, бо коли накинути їй наукове чи хочби суспільне та виховне значіння, тоді вона обмежуватиме свободу актора. Такий погляд висловив відомий анґлійський письменник, Г. Ґ. Уельс, який в останньому часі написав кілька сценаріїв.

Другі, розуміючи та доцінюючи прикмети фільми, бажають умисне запрягти її в орґанізацію культурного життя, окружити її особливою опікою та зробити з неї першорядний засіб виховання.

Всеж одну та другу теорію можна злучити в одну цілість: кожна фільма для розваги може бути повязана цілою низкою виховних та наукових ланок, або бути густо перетиканою неморальними чи протисуспільними елементами. Те, що в великій мірі спиняе таку місію фільми, це капітал, який і дав основу розвою нового кінового промислу. А цей промисл просліджує психіку глядача, стараеться всіми зусиллями найпростішою дорогою добитися до нього не культурними елементами, але як купець, що часто надто крикливо та підступно видирае гріш за хвилинку розваги. На те й треба опіки культурно-виховних та державних чинників, устійнити ролю фільми не тільки з огляду на приемність, але з огляду на великий двигун культури, науки та мистецтва. Фільма, яку оглядають міліони, не може забувати про вплив, який вона мае, хоч і не повинна зловживати ним для пропаґанди. („Діло").

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

БІЙ НА ЖИТТЯ І СМЕРТЬ У ДЖУНҐЛЯХ

Пригода анґлійського подорожника по дорозі з Адіс Абаби до Антото.

Один анґлійський подорожник оповідає жахливу пригоду, яку довелося йому пережити в етіопських джунґлях.

Я їхав з Адіс Абаби до Антото і в однім місці, коли дорога почала крутитись між високими камінними скелями, побачив я раптом велику череду павянів. Ця зустріч не була мені зовсім приемна. Коли хтонебудь бачив розбішеного павяна, його жахливі зуби, коли хтось чув, як він ними клацае, коли хтось бачив, як він немов людина стае на обі ноги і товче пястуками до скали, доки блискавкою не ширне на противника, хто бачив ці потемнілі від люти й набіглі кровю очища, той знае, що ці сильні й великі малпи, зокрема у великій череді, для самітньої людини, навіть добре узброеної можуть бути незвичайно небезпечні.

Ці великі, злобні самиці павіяни не бояться нікого й нічого, хіба тільки плазунів. Коли якийсь павіян хоче піднести камінь, то спершу мусить докладно оглянути, чи під каменем нема якої гадюки. Поява одної гадюки викликуе страшний переполох серед цілого стада павіянів. Я сам уже бачив, що маленькою гадючкою в кошику або в руці можна прогнати цілу череду тих небезпечних малп.

Напад павіянів.

Павіяни почали сходити скалами чимраз ближче і почали жахливо клацати зубами, що е першою ознакою, що павіяни плянують напад. Також і мій мул почав сильно трястись зі страху. Я зупинився на хвилину і здіймив із плечей рушницю, хоч знав, що вистріли викличуть тільки ще більшу лють павіянів. На мент я справді завагався, чи не краще булоб завернути, але в Антото мав я незвичайно пильні справи і я думав, що зможу скоро переїхати. Якщо звірята запримітять, що проїжджаю скоро попри них, не наближуючись, не будуть на мене нападати. Та я перерахувався, бо мій мул не був зовсім скорим біґуном. Коли я рушив дальше, малпи почали скакати по скалах обабіч від мене. Імовірно моя поява їх сильно схвилювала.

На мое нещастя дорога звужалась між скалами щораз більше і я мусів держатись все близько малп, які теж держалися напрямку мого шляху. Ситуація стала критична, коли павіяни почали підносити зі скель каменюки і жбурляти ними в мою сторону. Малп було дуже багато, вони метали сильно і влучно. Я дістав доброю каменюкою і якби не щасливий випадок, думаю, що павіяни булиб мене закаменували. Я став стріляти з рушниці і вони спершу злякались, і припинили наступ, коли кілька мапл упало. Але опісля їх лють ще більше скріпилась. Цілою гурмою заступали мені дорогу, вимахуючи скажено пястуками і ладились до остаточного наступу.

Рятунок у нещасті.

Я бачив уже в уяві, як мене роздирають зуби павіянів, коли раптом прийшла зовсім ненадійна і неймовірна поміч. Ген угорі, там, де скелі зростаються в одну стіну, залунав раптом страшний рев і крик. Малпи відскочили в цю мить від мене і стали надслухувати, щоб відкрити причину ненадійного алярму. І хоч я був у цій хвилині майже вільний і повинен був як слід таку неждану нагоду використати і втікати що сили, я не міг стриматись від цікавости і оглянутися поза себе, щоб також побачити причину виття і реву.

Те, що я побачив, приневолило мене задержатитись, не оглядаючись, що знову можу попасти в небезпеку. Драма, що саме за мною розгравалась була едина і зовсім неочікувана. На найвищій скельній стіні появився павіян самець, якого напав леопард важко поранив, так, що малпюк не міг уже боронитись. Леопард неличавий, могутній і сильний звір із прегарною пушистою шкірою скочив павіянові на плечі, пазурі обох передніх лап упялив в пащеку малпи, а задніми причіпився до ясночервоної потилиці малпи. Ранений і безпомічний павіян не міг звільнитися від пазурів хижака і почав спускатися по стрімких скелях на долину, прямуючи без сумніву до череди павіянів і ввесь час розпучливо кричав і ревів. Хижак не думав навіть пускати малпи, але й не впав на те, щоб завдати малпі смертельний удар, розкрочився на малпі як вершник на коні і зїздив скелями вдолину. Очевидно хижак був незвичайно сильний і небезпечний, але вислід бою між ними і цілою чередою павіянів не лишав ніяких сумнівів. А всеж не покидав цей величній дикий кіт своєї жертви, бо запах крови робив його ще більше скаженим. Старий павіян ніс свого вершника щораз нижче до землі, поки ціла череда павіянів не кинулася прожогом на леопарда.

Павіяни схопили хижацького кота і стягнули з плечей свого товариша. Леопард мусів покинуто свою жертву і метнувся чудесним блискавковим скоком між череду малп і почав розділювати на всі сторони удари своеї жахливої лапи. Старий павіян, скажений з болю і проливу крови, гнав наосліп дальше, не звертаючи з превеликого страху уваги на те, що не мае вже на плечах смертельного тягару. До нього підбігли самиці і почали облизувати від ніг до голови.

Один проти всіх.

А бій між павіянами і леопардом не вгавав. Смертельний ворог павіянів держався, як герой. Його гнучке тіло покрите рябим, блискучим футром, металося на всі сторони, лапи вдаряли зі скорістю блискавки, а під цими ударами падали малпи, як мухи. Одначе перевага павіянів була рішуче завелика. Малпячі зуби вбились уже кількадесять разів у пишне футро хижака, яке з рябого робилось щораз більше кріваве.

Леопард був пропащий. Він тряс із величезною силою зі себе малпи, як горіхи і метнувся довгим, неймовірним скоком до скель. Та було вже запізно. Деякі павіяни скочили за ним, причіпились до ніг і стягнули знов до долу. Його доля була пересуджена. Він боронився ще пазурами у зубами, лежачи на плечах і поранив ще кілька малп смертельно, але перемога величезної череди павіянів була вже очевидна. Вони кусали його в пащеку, очі, вуха, ноги, дерли шкіру. По кільканацятьох хвилинах леопард перестав рухатись. Малпи роздерли його дослівно на шматки. Ввесь час, підчас бою і після бою верещали й вили дивними верескливими голосами. З леопарда не залишилось навіть кусника, який нагадував би могутнього короля пустині. Трава зафарбувалась сильно посокою ранених і вбитих звірят. Я не мав багато часу приглядатись побоевищу, тимбільше, що розбішені й упоені перемогою павіяни могли кинутись на мене, і швидко виїхав.

—Знаєш, що Коридорчук заложився, що вісім днів не буде їсти і вісім ночей не буде спати...

—І що, виграв заклад?

—Так. Він за дня спав, а по ночах їв!

ЗРОБІТЬ КОЖНИЙ ДЕНЬ В РОЦІ ДНЕМ ГИГІЄНИ.

(Подає д-р Джан Л. Райс, комісар здоровля міста Ню Йорку).

Кілька тижнів тому по цілім краю святковано перший раз Народний День Суспільної Гигієни. Названий так через д-ра Тамеса Парена, ґенерального лікаря заряду здоровля Злучених Держав та признаного авторитету венеричних недуг. День Суспільної Гигієни започаткував першу широко-народню кампанію проти сифілісу, себто недуги, котра мучить звиш десяту частину нашого населення.

„Сифіліс мусить бути черговою великою проказою, котру треба знищити", каже д-р Парен. „Наші діти уважатимуть вас за злочинно недбалих та некомпетентних, якщо теперішніми середниками, які посідаємо, не вспіємо знищити цю проказу на протязі одного покоління. Ці середники це чинник, котрий, як знаємо, причиниться до безпечнішого та щасливішого життя для всіх людей".

Сьогодні лікарі вже знають, як лікувати сифіліс і як протиділати поширенню тої страшної недуги на інших людей. Тепер однак наше найбільше питання лежить у тім, як спонукати терплячих на ту недугу людей, щоби веліли віддати себе під відповідну лікарську опіку, заки хороба не застаріється. Дійсною ціллю нової широко-народньої кампанії є віддати всіх хорих на ту недугу під компетентний лікарський догляд і держати їх осторонь від самолікування, та шарлятанів, котрі ведуть звичайно до фатальних наслідків.

Сифіліс вже перестали вважати „карою за гріхи", тому, ро ця недуга є така зрадлива, що навіть найбільш обережна та невинна людина може нею заразитися. Сифіліс ще поважна недуга і треба її лікувати як кожну іншу хоробу — як туберкульозу або рака. Її можна вилікувати, але якщо хорий завчасу дістане достаточну лікарську опіку.

Отже зробім кожний дінь в році Днем Соціяльної Гиґієни, даючи нагоду народові позбутися цеі великої небезпеки людського здоровля. Перше всього віддайтеся повним лікарським оглядинам крови способом Васермана. Майже в одній людині на кожних десять покажуться зародки сифілісу. Багато навіть несвідомі того, що вони заражені сифілісом.

Будьте осторожні та віддайтеся оглядинам, однак не падайте духом, довідавшися про своє зараження. Памятайте, що медична наука має лік на вашу недугу. Стережіться перед ошуканцями та рекламованими патентованими ліками. Удайтеся до свого лікаря з довірям та повинуйтеся його вказівкам.

ФЛІС.

ОСТРІВ МЕТУЗАЛЕМІВ.

Є країни замітні тим, що мають багато старих людей. До таких країн в Европі належить Болгарія. Остання статистика ствердила, що в Болгарії є понад 4,000 людей, які мають більше як по сто літ.

В однім французькім часописі оповідає французький старшина про невеличкий острів Малих Антилів, де бачив багато цікавих річей.

Є це острів Сен Вінсен недалеко Робінзового острова. Тут підсоння найвідповідніше для людського здоровля. На острові царить вічна весна, а недуги між туземцями майже невідомі.

Ростинність острова буйна. На левадах росте висока, буйна, сочиста трава, в лісах живуть ріжні птахи та звірі, самеж положення острова дуже гарне.

Тому, що населення острова не живе розкішно, а живиться майже виключно безмясними стравами, всі є здорові та добре розвинені. Не жаліються на ніякі недуги. Біль зубів, лисина, ревматизм і ріжні інші „культурні" недуги тут зовсім невідомі.

Минулорічний спис населення виказав, що на острові живе 48,000 людей. Старців між ними дуже багато. І так живе там дуже багато 120-літніх людей. Щойно недавно 135 людей відсвяткували столітній ювилей. Крім того на острові є дуже багато 90 і 95-літніх людей. Глибокої старости доживають і мужчини і жінки.

Острів цей справедливо можна назвати островом Метузалемів, бо ніде в світі нема так багато старих людей на такому малому просторі землі.

ЯК МИ ПОМАГАЄМО РІДНОМУ КРАЄВИ.

ФІЛЯДЕЛФІЯ, ПА.

Збірка на інвалідів.

Дня 13. березня б. р. зібрався гурток найближчих товаришів в домі Т. Задорожного з побажанням з нагоди 50-літньої річниці його уродин. При веселій гутірці зібрані не забули за інвалідів і на заклик О. Лівача зложили по $1: І. Затонський, Мирослава і О. Лівач, Т. Задорожний; по 50 ц.: П. Ковтун, П. Новосад і пані Марія Сенюк. Разом $4.50. Гроші переслано через Обеднання.

Т. Задорожний.

КЛІВЛЕНД, О.

З весілля на визвольну боротьбу.

Громадяни Василь і Марія Войтів обходили 6. лютого ц. р. ювилей свого 25-літнього подружого життя.

З цеї нагоди влаштовано для них несподівану гостину, на котру зійшлася їх родина й поважне число гостей. Гостина мала дуже приємний характер. Добірна музика приграва до танців, а при столах гості бавилися весело та складали бажання ювилятам і їхній родині. Бесідники говорили на ріжні теми, але майже кожний з них згадував і про рідний край.

Громадяни Войтови зложили щиру подяку всім присутнім гостям за їх бажання, а також подякували всім тим, котрі занималися влаштуванням тої гостини.

За влаштування гостини належиться признання головно пані Домініці Романович і доньці ювилятів Марії.

Гром. Войтови не забули також і про рідний край та попросили П. Липяна, щоби промовив в їх імені до гостей і попросив жертви на визвольну боротьбу.

П. Липян у короткій промові попросив присутніх про жертву, а зібранням жертв занялися І. Сподар і С. Кравчук.

Жертвували: В. Войтків $2; П. Липян, К. Желінський, І. Сподар і С. Кравчук по $1; А. Барбір 95 ц.; Т. Добуш, І. Шандерський і М. Мартиняк по 50 ц.; П. Федорчак, М. Ґабрівський, Катерина Лакош, Й. Угрин, А. Угрин, А. Сірохман, Марія Зарічна, Олена Паславська, Т. Левицький, пані Сміт, Юлія Якубець, Іванна Слепко й пані Френд по 25 ц., а дрібними 30 ц. — Разом зібрано $12 і вислано їх через Обеднання на визвольну боротьбу.

Петро Липян.

ВСТУПАЙТЕ ГРОМАДНО В ЧЛЕНИ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ.

ШКОЛИ WPA НАВЧАЮТЬ ДОРОСЛИХ ЛЮДЕЙ.

„Ніколи не запізно вчитись". Згідно з тою старою пословицею, звиш два міліони дорослих людей вписалось на освітні курси, ведені у 48 стейтах і Дистрикті Колумбія, коло 42 тисячами робітників принагідного навчання, і це заходами WPA.

Учні сягають віком від 18 аж до 87 років життя. Більш як половина з них досягла вершка зрілости і шукає нового знання давнього фаху або вивчення нового ремесла на місце заниділого. Тисячі це ситизени чужинецького роду, бажаючі вивчення мови та законів прибраного краю.

Всі записались з охоти для збільшення здібностей до праці та взагалі придбання горожанської свідомости. Охота до науки проявляється однаково як серед дорослих та молодіжи. Всі стараються використати нагоду, яку дає федеральний та стейтові уряди для збільшення їх знання.

Старші учні мають довгий список курсів до вибору. Фактично, майже кожний предмет, від початкових курсів азбуки до кінця курсів економії, доступний для кожного. Із 500 ріжнородніх курсів, ведених у 23 тисячах кляс, котрі тепер функціонують, найбільш популярний, після д-ра Л. Р. Алдермана, директора освіти WPA, це той, що навчає англійського читання і писання та як стати свідомішим горожанином. Загальне число учнів, вписаних на цей курс, виносить 242,969.

В інших клясах з великим числом учасників викладають про: публичні справи або економію та соціольоґію, домашню господарку, навчають родичів і робітників. В додатку до звичайних фахових чи вправних курсів, многі особливі услуги дають вчителі-провідники, котрі ведуть програму у ріжних сторонах краю. Це обнимає дорадчу обслугу молоді, розвиток обективного вчительського матеріялу і техніки; розвиток нових читанок для початкуючих та учнів граматики; спеціяльного шоферства, навчання губного читання, розвиток активности або розривкових програм для елементарних шкіл; помічні услуги для студентів другорядних шкіл, провід над дітьми у містових школах та навчання дітей по домах.

Майже всі кляси льокуються у публичних школах і є під проводом шкільного заряду. Інтересовані повинні вдаватись з записами до найближчої місцевої школи. Почата 1933 року під зарядом FERA (Федеральної Адміністрації Негайної Допомоги) освітна програма дорослих при WPA зі своїми подвійними цілями, а саме постачання праці умовим робітникам на допомозі і уділюванню інструкцій міліонам горожан, виказала скорий розвиток за чотири роки свого існування.

Місто Ню Йорк має найбільший список у цілім краю. У 20,701 зорґанізованих клясах, у цілім Ню Йорку є загально 178,425 вписів. Стейт Ню Йорк, за виключенням міста Ню Йорку, має менше вписів від Пенсилвенії, котра стоїть на переді 48 стейтів відносно навчання дорослих, де загально є записані 148,000 людей на побирання лекцій.

Зі стало зростаючих чисел студенти промислових шкіл переходять зі школи на роботу. В Ню Орлієнсі, сімнацять учнів одержали федеральні дозволи на бездротних операторів і зараз дістали працю. Сім членів курсу техніки Диселя у Спокайн, стейту Вашинґтон, оставили місця побуту для одержання праці у своїй новій професії. В Окленд, Каліфорнія, сто безробітних велдерів навчено нової штуки велдовання асетилиною і ґазом, щоб заняли нові посади, помагаючи будові нового моста у Сан Франсіско.

Робітників, видалених із заниділих промислів, з поспіхом навчають нового фаху, щоби цей широко народній поступ привів Америку до остаточної мети, демократії, себто розумної та повної участи цілого народу у дебжавнім підприємстві.

Життєвий досвід.

— Скажи мені, яка ріжниця між першим і останнім коханням?

— То знаєш так: усе віриться, що перше кохання то останнє, а останнє то перше.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИНЕН ЗНАХОДИТИСЯ ЧАСОПИС „СВОБОДА".

ТАРЗАН І БОГИНЯ МАЇВ. (19)

Поваливши Фарноля, Тарзан вдразу взявся прочунювати майора Мартлінґа, який іще далі був непритомний від тяжкого удару противника. Поволі майор відзискав притомність. Першими його словами була подяка Тарзанові: „Спасибі! Якби не ви, то отсей лайдак був би мене вбив. Я справді вдячний вам, що врятували моє життя".

Тарзан мовчав, пробуючи в гадках розвязати отсе положення. Нагло майор нагадав собі про іншу річ і закричав: „Депеша, де є депеша?" Він почав обшукувати кишені й оглядатись довкруги. В тій хвилі прибігла до них Юля Дейл і задихана заговорила: „Я бачила все, бачила також, як депешу схопив вітер і поніс ось поза ці комини".

Всі почали шукати депеші, але не могли її ніде знайти. „Вітер сильний", заговорив Тарзан. „Можливо, що він схопив депешу та поніс її на широке море". „Можливо", згодився майор. „Ця депеша фактично для нас тепер не потрібна, бо ми знаємо її зміст, але я не дуже бажав би собі, щоб вона попала в руки наших таємних ворогів".

Але тут якраз сталося те, чого побоювався майор. Схопивши депешу, Раглян підшукав найближче спокійне місце й жадібними очима почав відчитувати зміст депеші. Невимовна радість почала показуватись на його лиці. Тепер він уже знав, де знаходяться документи про „зелену богиню". Перший змаг з могутнім Тарзаном він уже виграв.